

PHILOSOPHICAL SCIENCES

НООСФЕРНО-НАУКОВІ ІННОВАЦІЇ І СТВОРЕННЯ ФІЛОСОФСЬКО-ІННОВАЦІЙНИХ ЗАСАД ОНТОЛОГІЇ ТА ГНОСЕОЛОГІЇ НОО-НАУКИ

Капіца Володимир Федорович

д.філос.н., професор

Криворізький національний університет

Кривий Ріг, Україна

Вступ./Introduction Актуальність проблеми зобумовлена необхідністю розробки інноваційних підходів до розуміння буття, пізнання, людського мислення з позицій ноосферного розуміння світу, трансформації філософсько-методологічних засад в розвитку науки і суспільства, створення і впровадження ноосферно-наукових інновацій для здійснення духовного та «антропогенного прогресу» людства [1]. В цьому відношенні вкрай актуальними стають дослідження з світоглядних трансформацій, розвитку ноо-сферного світорозуміння через представлення науки як ноосфери інноваційного мислення і ноо-пізнання [2], створення інноваційної методології та епістемології ноосферного зросту знань [3], розробки засад філософії ноо-науки на основі дослідних програм, ціль яких – це конструктивне втілення ноосферних проектів з продукування і реалізації ноо-інновацій [4]. Н.Гудман і Х.Патнем подібну науково-суспільну трансформацію визначають як прихід «нового типу реалізму» або «реалізму з людським обличчям» і з «реальнісною методологією» єдиної «космічної реальності» та «антропологічного реалізму» [5, с.75-76]. М.Хайдеггер подібне суміщення визначив в якості нової «онтоантропології», що розвивається в «онтологічному вимірі людини», сутність якої представлена «не стільки в біології», скільки в якості «духовної субстанції», знаходження людського «суб'єкта в метафізиці» та у вищому

«метафізичному існуванні» [6, с.142]. В авторській концепції в подібному всеохватному «сущому бутті» онтологічно діє *фундаментальний принцип єдності буття і мислення, а гносеологічно – принципи суб'єкт-об'єктної єдності пізнавальних процесів і знань в ноосферній реальності*, де вони безперервно зростають, акумулюються і знаходяться в бескінечному гносеологічному русі та реалізуються в процесах креативно-синергетичного синтезу інноваційних знань [7, с.346].

Мета дослідження./Aim. Це розробка філософсько-методологічних засад ноосферної онтології і гносеології, модерн-трансформація наукових досліджень у напрямі формування ноосферного світорозуміння, теоретичних і практичних засад ноо-науки, на основі якої досягається розширене продукування ноосферно-наукових інновацій з використанням ноосферних технологій та НТ-практисів в розробці проектних ноо-інновацій.

Матеріали і методи./ Materials and methods. До основних методів можна віднести: методи світоглядно-методологічної рефлексії, системно-номонологічного прогноза інновацій та випереджальної аференції; методи інноваційного і ноосферно-програмуючого форсайта, фокалізації інноваційних локусів та їх номонологічного програмування; методи епістемологічного конструктивізму, енактивно-пізнавальних дій і ноосферно-пізнавальної гносеометрики, моделювання гносеометричних рівнів ноосферного мислення і ноо-пізнання.

Основний контент. В одному з перших авторських онтологічних досліджень за проблемою «онтологічні виміри буття і філософія онтогенезису» було доведено, що ноосферна реальність предстає в «онтологічному синтезі ментально-інформаційних і синергетично-буттєвісних ресурсів» [8, с.109]. Ноо-реальність має вищевимірний характер і предстає одночасно в модусі «онтологічної всеєдності реальнісно-багатовимірного Універсума» та в модусі «гносеологічної реальності», в котрій розвивається онтологічно релевантна буттю високорівнева ноосферна свідомість і багатовимірне ноо-мислення [9, с.145,275]. На засадах онтології ноо-науки онтогенезис сущого розуміється як

«буттєпроявлення» з його вищих вимірів до фізично сприймаємих явищ матеріально-природної вимірності. Так, актосвітлова «абсолютнісна первореальність» (духовно-актичних первосутностей) з онтологічним виміром $R=7$ сублімується в морфопольових конфігураціях «генереалізованих хромограм», що знаходяться у субстанційному стані «реальнісної потенціації» (з онтовиміром $R=6$), а потім через процеси «креативного прояву» в квантово-польових взаємодіях відбувається їх «тонкофізична матеріалізація» в стані «дійсної реальності». В сучасній науці вона розуміється як інформаційно-квантова реальність (з $R=5$), в котрій налагоджуються ментально-польові процеси «тонкофізичного буття», що надалі фіксується в їх щільнофізичній організації і впорядковуючій часопросторовій розгортці» різнорівневих екзистенціалів буття ($R=4-3$) в мікро-, макро- і мегамаштабах. У мікросвіті ці реальності «калібруються» таким чином, що всі три «калібровочні реальності» ($10^{-13}\text{см} - 10^{-23}\text{сек}$, $10^{-17}\text{см} - 10^{-27}\text{сек}$, $10^{-33}\text{см} - 10^{-34}\text{сек}$) можуть з'єднуватись і «зливатись» в «реальнісному синтезі» мікро-, макро- і мегасвіту через такий «творящий початок» матеріально-фізичного світу як «максимон» (М.А.Марков). Це елементарна частинка, що вноситься до «максимально великих мас (у мікросвіті), через котру здійснюється перехід до макро-і мегасвіту без подальшої «калібровки реальностей» [10]. Кінцевим станом будь-якої реальності у фізичному всесвіті і стає «максимон», через котрий «як кінечний стабільний стан чорної діри» можна безпосередньо здійснювати («портально») зв'язок різнородових світореальностей та миттєвий «міжреальнісний перехід» між ними [11,с.310-311]. В разі дії метасистемних «синергетичних законів» реальнісного «понадструктурного впорядкування (Г.Хакен) на основі синергетичної «максимізації інформації» утворюється інформаційно-синергетична реальність [12, с.80-81]. Вона має єдину часопросторову координату у вищому «тонкофізичному вимірі» та формує ментальну інфосферу квантово-польової реальності, в «єдності матерії і духу», котра в онтологічному вимірі $R=5$ предстає як ноосферна реальність. Її головна якість – це здатність до креативного синтезу з єдинопольовим об'єднанням всіх

«сфер розуму» в єдиний космічний розум – космоноосферу. В земнопланетарних умовах вона репрезентує себе в якості наукосфери, когнітосфери, креатосфери і як ноосферно-креативної реальності. В космічному Універсумі вона предстає в якості всесвітнього метарегулятора всіх розумово-реальнісних утворень в онтологічній «ментально-реальнісній всеєдності Універсуму» [8, с.376].

Основні *ноосферно-наукові інновації* на підґрунті онтології ноо-науки значно розширюють та поглиблюють предметне поле філософсько-наукових досліджень і суттєво модернізують їх, далеко виходячи за межі постнекласичної філософії. Серед подібних ноо-наукових інновацій можна виділити наступні [9, с.300-301]: (1) Це теоретико-методологічне представлення на засадах онтології ноо-науки ноосферного буття в якості онтологічної реальності натуралізованого знання або «*онтогнозиса*», а в якості гносеологічної реальності – як «*реалогнозиса*» дослідного знання, що генерується на основі інноваційного мислення і ноо-пізнання; (2) розробка пізнавальних онтологій, відповідних до досягнутих рівнів наукового пізнання та представлення *онтологічного і гносеологічного руху знань* (опредмеченого онтознання і неопредмеченого онтичного знання) на розроблених засадах онтології ноо-науки; (3) визначення філософії науки, онтології та гносеології ноо-науки як *ноосфери інноваційного мислення, ноо-пізнання і креативного синтезу нософерних знань* в їх безперервному зрості та інформаційно-синергетичній акумуляції; (4) репрезентація *механізма креативно-синергетичного синтезу* в якості постійно-діючого джерела знань, що здійснює ноосферно-онтологічне перетворення безмежного контініума «*сущого*» в «*сущезнання*» з його «*онтологічним розгортанням*» у відповідні реальності («*гносеореальності*», *онтогнозиса* і *реалогнозиса*), в котрих діє *ноо-фактор «об'єктивації»* і «*суб'єктивації»* знання в онто-пізнавальному процесі; (5) ствердження онтологічного *принципа суб'єкт-об'єктної «S-O єдності»* буття і мислення та реалізація на його основі можливості створення «*активних об'єктів*» та «*управління реальністю*» за програмованими номологіями їх

цілеспрямованого розвитку в єдиному координатному «онтогносеологічному вимірі» ноосферного світорозуміння;

Ноосферно-наукові інновації, що розробляються на засадах гносеології ноо-науки, в сучасному науковому пізнанні (НП) далеко виходять за традиційні ступені почуттєвого і абстрактно-логічного пізнання. Воно піднімається на інформаційну ступінь НП і стає *інформаційним пізнанням* (ІП), що може включати трансцедентальне та інтуїтивне пізнання, а з підняттям на ступінь *ноосферного пізнання* (НооП) дозволяє створити відповідні ноосферно-наукові засади *інноваційного пізнання* (ІнпП). Головна проблема, що виникає при цьому – це *когнітивно розпізнавання «інноваційного образу реальності» в його футуроскопічному локусі «дійсного світу»,* котрий ще не здійснився, а існує тільки в його інформаційно-аферентивному випередженні (П.К.Анохін). Тоді інформаційне мислення стає здатним до таких 4-х інноваційних пізнавальних актів. А саме: (1) *випереджально-інформаційна аференція* (на понадвисокій інформаційній частоті ментальної передачі інформаційних імпульсів; (2) *логіко-багатозначна імагінація* в семантико-семіотичному представленні різних інформаційних станів (екзистенціалів) буття і пізнання; (3) *інтелектуально-трансформативна реконструкція* в інноваційному локусі високореальнісної вимірності та її інформаційно-семантичне програмування; (4) *програмно-номонологічна реалізація* та автентично-гносеологічна ідентифікація в гносеометриці дійсної реальності (як реалогнозиса) [13, с.407, 502-503].

Ноосферна ступінь пізнання на засадах гносеології ноо-науки потребує певного «інноваційного форсайта» в тій реальнісній перспективі та локусі об'єкта локалізація, на котру ці інновації розраховані. Тому ноосферне мислення носить не тільки високорівневий, але й багатовимірний характер, коли стає можливе часопросторове об'єднання – «згортка» реальнісних топосів в єдиній координаті креативно-синергетичної репрезентації в якості «завершених дій» у їх реалізованій («здійсненій») футуроспективі. Це «реалізовані онтоси» креативно-синергетичних синтезів, що стали ноосферною реальністю (реалогнозисом) в разі дії фундаментального принципу суб'єкт-

об'єктної єдності буття і мислення. Базисна морфологія ноосферно-«пізнавального» мислення представлено у 5-и основних формах здійснення ноо-ментальних актів креативного синтезу. (1) *Інформаційно-гносеологічна візуалізація проєктивної ноо-реальності*. Це прогностичні «інтенційні проєкції» суб'єкта, що перенесені на об'єкт в його часопросторовій ЧП-єдності і детермінації варіативних континуальних утворень в певних моделях (онтогнозисах) їх реалізації. (2) *Моделюючі екзистенційні конструкти* в топологічній єдності онтичних проєкцій в дійсних фрактальних композиціях вже «здійсненої» онтореальності. (3) *Трансформативна реконструкція і холотропна ноо-актуалізація* онтореальності в якості ноометричного реалогнозиса у єдності (локусі) всіх пізнавальних гносеосфер. (4) *Інноваційний форсайт ноо-реальності*, що здійснюється способом інформаційно-програмуючого втілення (екстерналізації) запрограмованих онтотипів в єдності всіх їх «стереодинамічних онтосів» і варіацій та зведення до локусу об'єктної натуралізації. (5) *Номонологічно-програмувана ідентифікація* ноо-реальності в якості операційного реалогнозиса.

Основні ноосферно-наукові інновації, що розроблені на підґрунті гносеології ноо-науки в їх онтогносеологічній автентичності представлені наступним чином. (1) *Управління гносеологічним та епістемологічним «рухом знань»* в разі дії програмуючих логономосів в інноваційному локусі їх реалізації. (2) *Методологічні інновації*, які пов'язанні з розробкою пізнавально-продукуючого механізму генерації інноваційних знань («креатрон»), що працює в режимі «проєктивної інтенції – реалізованої екстенції». (3) *Інновації номонологічного програмування* екстенційно-конструктивних конфігураторів для здійснення «інноваційного форсайта» (у відповідних кластерах ноонаукових програм). (4) *Концепція «інноваційного композитрона»*, орієнтованого на розробку ноосферних технологій та їх реалізації через *НТ-практиси проєктних ноо-інновацій*. (5) Репрезентація ноосферних *енактивних технологій безпосередньо-дієвого пізнання* (на основі «пізнавальних дій» - енастію), котрі дозволяють: а) онтологічно – створювати управляєму

«операційну дійсність» в різних онто-сферах стереодинамічних реальностей («фазні реальності» по типу «АТЛАНТ» в аспекті розробки акторівісторних, лазерно-активних ноо-технологій); б) гносеологічно – моделювати ноо-інтелект в інформаційно-семантичних паттернах його функціонування та в багатосмислових паттерн-композиціях (полісеміотичних та актопроекційних) ноосферного мислення [4, с.581, 593,595].

Результати та обговорення./Results and discussion. До основних результатів відносяться. (1) Розробка ноосферно-наукових інновацій, що представляють перспективний напрям філософсько-онтологічних і гносеологічних досліджень. (2) Суттєве оновлення і фундаментальна модернізація філософсько-методологічного базиса на засадах ноосферного світорозуміння і ноо-науки. (3) Розробка концепції про наукову реальність та її представлення в ноосферно-онтологічній багатовимірності, її співставлення з високорівневою ноосферною свідомістю і багатомірним під-мисленням для здійснення релевантних гносеологічних досліджень. (4)

Пропозиції з *інноваційного розвитку науки* на якісно модернізованих ноосферних засадах, а саме - на створеній онтології і гносеології ноо-науки, що дозволяє здійснити інноваційний форсайт у випереджаючому розвитку ноосферних технологій [14]. Обговорення показало, що розвиток онтології і гносеології ноо-науки потребує створення *інноваційних дослідних програм*. Вони мають номологічний характер і предстають як *програмовані номології інноваційного розвитку науки*. В них на програмовано-номологічній основі задіюється ноосферний фактор і, насамперед, – це розвинені нооментальні здібності творчих суб'єктів, здатних до здійснення креативного синтезу інноваційних знань.

Висновки./Conclusions. Ноосферно-наукові інновації дозволяють створити- на основі онтології і гносеології ноо-науки ефективні номологічні програми з розробки ноосферних технологій. Це здійснюється на основі інноваційних НТ-праксисів та на механізмах епістемологічного конструктивізму, енактивних пізнавальних дій, інноваційного форсайту і

трансформативної реконструкції та задіяння актично-квантових (інформаційно-польових) синергій для здійснення інноваційних креативних синтезів. На цих напрямках і слід продовжити авторські дослідження, створивши відповідні нооПроекти і ноо-програми з «управління реальністю» на засадах онтології і гносеології ноо-науки та реалізації ноосферних інновацій.

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Капіца В.Ф. Філософія науки та ноосферно-наукові інновації в мисленні і пізнанні. Книга 1. – Кривий Ріг: Видав.центр, 2016. – 623с.
2. Капіца В.Ф. Філософія науки як ноосфера інноваційного мислення і ноо-пізнання. Книга 2. – Кривий Ріг: Видав.центр, 2018. – 797с
3. Капіца В.Ф. Філософія науки: інноваційна методологія та епістемологія ноосферного зросту знань. Книга 3. – Кривий Ріг: Видав.центр, 2018. – 731с.
4. Капіца В.Ф. Філософія і методологія ноо-науки: дослідні програми з ноосферних технологій та їх НТ-пракиси в проектних ноо-інноваціях. Книга 4. – Кривий Ріг: Видав.центр, 2019. – 939с.
5. Современная мировая философия / Под ред. А.С. Колесникова. – М.: Акад.Проект, 2013. – 563с.
6. Хайдеггер М. Письмо о гуманизме. Время и Бытие. – М.: Республика, 1993.
7. Капіца В.Ф. Світоглядна культура і ноосферне світорозуміння. Кривий ріг: Видав.центр, 2013. – 592с.
8. Капіца В.Ф. Онтологічні виміри буття і філософія онтогенезису. Онтологія ноонауки. – Кривий ріг: Видав.центр, 2012. – 491с.
9. Капіца В.Ф. Філософія буття і онтологія ноо-науки. Книга 2. Кривий Ріг: Видав.центр, 2015. – 783с.
10. Марков М.А. Элементарные частицы максимально больших масс (кварка, максимоны) / Журнал экспериментальной и теоретической физики. – М. 1996, Т.51.
11. Марков М.А. О природе материи. – М.: Наука, 1976. – 216 с.

12. Хакен Г. Синергетика. – М.: Мир, 1990. – 404с.

13. Капіца В.Ф. Філософія науки: інноваційна методологія та епістемологія ноосферного зросту знань. Книга 3. – Кривий Ріг: Видав.центр, 2018. – 731 с.

14. Капіца В.Ф. Філософія науки та інновацій. – Кривий Ріг: Видав.центр, 2020. – 429с.